

Diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet

Eeva Granström

Examensarbete för socionom [YH]-examen
Utbildningsprogrammet för det sociala området
Åbo 2010

EXAMENSARBETE

Författare: Eeva Granström

Utbildningsprogram och ort: Det sociala området, Åbo

Inriktningsalternativ: Kyrkans arbete

Handledare: Kaj-Mikael Wredlund

Titel: Diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet

Datum 11.10.2010

Sidantal 38

Bilagor 1

Sammanfattning

Diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet är en undersökning om diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet i Borgå stift. Syftet är att utreda i vilken mån och på vilket sätt diakoniarbetarna deltar i konfirmandarbetet. Den senaste planen för konfirmandarbetet från 2001 rekommenderar att diakoniarbetarna deltar i skriftskolan eftersom de har sådan specialkunskap som stöder arbetet bland konfirmanderna. I undersökningen utreds också vilket detta specialkunnande är.

För att få svar på frågorna gjordes en enkätundersökning bland diakoniarbetarna i Borgå stift i januari–februari år 2010. På Diakoniarbetarnas rådplägningsdagar år 2010 fick diakoniarbetarna information om undersökningen. Enkäten delades ut/skickades till 101 diakoniarbetare, varav 67 returnerade den ifylld. Svarsprocenten blev 66 %.

Undersökningen visar att diakoniarbetare deltar i konfirmandarbetet i de flesta församlingarna i Borgå stift. Tidsmässigt varierar deltagandet allt från att hålla några diakonilektioner till att delta i hela konfirmandarbetet, också på skriftskolläret. Undervisning är diakoniarbetarnas vanligaste uppgift i skriftskolan men många deltar med praktiska uppgifter, med att leda andakt och medverka på fritiden. Diakoniföstran, att bemöta personer med specialbehov och sjukevård är det specialkunnande som diakoniarbetarna främst uppgav i enkätsvaren.

Diakoniarbetarna är överlag intresserade av konfirmandarbetet och önskar i högre grad delta i lärarteamet med planering, förverkligande och utvärdering av skriftskolan.

Språk: svenska Nyckelord: Konfirmandarbete, skriftskolan, diakoniarbetare

Förvaras: Examensarbetet finns tillgängligt antingen i webbiblioteket Theseus.fi eller i biblioteket.

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Eeva Granström

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Sosiaalialan koulutusohjelma, Turku.

Suuntautumisvaihtoehto: Kirkon työ

Ohjaaja: Kaj-Mikael Wredlund.

Nimike: Diakoniatyöntekijän rooli rippikoulutyössä

Päivämäärä 11.10 2010

Sivumäärä 38

Liitteet 1

Tiivistelmä

Diakoniatyöntekijän rooli rippikoulutyössä on tutkimus diakoniatyöntekijöiden osallistumisesta rippikoulutyöhön Porvoon hiippakunnassa. Opinnäytetyön tavoite on selvittää, missä määrin ja millä tavalla diakoniatyöntekijät osallistuvat rippikouluun. Uusin rippikoulutyön suunnitelma vuodelta 2001 suosittelee diakoniatyöntekijöiden osallistumista rippikouluun, koska heillä on erityisosaamista, joka tukee rippikoululaisten parissa tehtävää työtä. Tavoitteena on myös selvittää, mistä tämä erityisosaaminen koostuu.

Opinnäytetyöhön kuuluva kyselytutkimus tehtiin Porvoon hiippakunnan diakoniatyöntekijöille tammi–helmikuussa 2010. Diakoniatyöntekijöiden neuvottelupäivillä 2010 diakoniatyöntekijöille tiedotettiin tutkimuksesta. Kyselytutkimus jaettiin / lähetettiin 101 diakoniatyöntekijälle ja heistä 67 vastasi kyselyyn. Vastausprosentti oli 66 %.

Tutkimus osoittaa diakoniatyöntekijöiden osallistuvan rippikoulutyöhön useimmissa Porvoon hiippakunnan seurakunnissa. Osallistuminen kuitenkin vaihtelee ajan käytön suhteen, muutaman diakonialuennon pitämisestä osallistumiseen koko rippikouluun leiriä myöten. Diakoniatyöntekijöiden tavallisin työtehtävä on opettaminen, mutta monet osallistuvat käytännön tehtäviin ja vapaa-aikaan sekä pitävät hartauksia. Kyselytutkimuksen mukaan diakoniatyöntekijät määrittelevät erityisosaamisekseen diakoniakasvatuksen, erityisryhmien kohtaamisen ja sielunhoidon.

Kaiken kaikkiaan diakoniatyöntekijät ovat kiinnostuneita rippikoulutyöstä ja toivoisivat voivansa enemmän määrin osallistua rippikoulun suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Kieli: ruotsi Avainsanat: rippikoulutyö, diakoniatyöntekijä

Arkistoidaan: Opinnäytetyö on saatavilla joko ammattikorkeakoulujen verkkokirjastossa Theseus.fi tai kirjastossa.

BACHELOR'S THESIS

Author: Eeva Granström

Degree Programme: Social Services, Turku

Specialization: Church work

Supervisors: Kaj-Mikael Wredlund

Title: Deacon's role in confirmation work

Date 11.10 2010

Number of pages 38

Appendices 1

Summary

The Bachelor's thesis *Deacon's role in confirmation work* studies how deacons contribute to confirmation work in Borgå diocese. The object for the thesis is to find out in what measure and in which way deacons partake in confirmation work. The curriculum for confirmation work from 2001 recommends that deacons partake in confirmation classes because they have strengths and also special training, which supports work with confirmation class. The aim is also to find out what their strengths are.

To answer these questions a survey was conducted amongst deacons of Borgå diocese in January/ February 2010. At Deacons' convent in 2010 the deacons were provided information about the investigation. The questionnaires were distributed/ sent to 101 deacons, whereof 67 completed ones returned. That's an answer quota of 66%.

The investigation shows that deacons partake in confirmation work in most of the churches in Borgå diocese. Concerning time investment participation varies from some deaconry lectures to complete confirmation work including confirmation camp. Teaching is deacon's most common task in confirmation class, but many of them contribute also to practical occupations, keeping devotions and assisting in spare time. Deaconry education as preparation for counseling and for persons with special needs is the knowledge which deacons requested most in their poll-answers.

Deacons are predominantly interested in confirmation work and wish to partake in a higher grade in the teaching team concerning planning, achievement and evaluation of confirmation class.

Language: Swedish

Key words: Confirmation class, deacon

Filed at: The examination work is available either at the electronic library Theseus.fi or in the library.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte.....	2
1.2	Frågeställningar.....	2
1.3	Avgränsningar.....	2
1.4	Tidigare forskning.....	2
1.5	Metoder.....	3
2	En översikt över diakonins uppdrag.....	3
3	Dagens konfirmandundervisning i den Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.....	5
3.1	Plan för konfirmandarbetet 2001.....	5
3.2	Konfirmandundervisningen.....	6
3.3	Målgrupp för konfirmandarbetet och deltagande.....	7
3.4	Material för konfirmandundervisningen.....	8
4	Undersökningen om diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet.....	10
4.1	Undersökningsmetod.....	10
4.2	Redovisning av arbetsprocessen.....	11
5	Resultat av undersökningen.....	13
5.1	Bakgrundsuppgifter om församlingarna och diakoniarbetarna.....	13
5.1.1	Bakgrundsuppgifter om församlingarna.....	13
5.1.2	Medarbetargruppernas deltagande i konfirmandarbetet.....	15
5.1.3	Diakoniarbetarnas arbetserfarenhet.....	16
5.2	Diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet.....	16
5.2.1	Respondenternas eget deltagande i konfirmandarbetet.....	16

5.2.2. Diakoniarbetarnas uppgifter i konfirmandarbetet.....	17
5.2.3 Deltagande och uppgifter i lägerarbetet.....	18
5.2.4 Deltagande i konfirmationen och högmässan i samband med den.....	19
5.3 Diakoniarbetarnas upplevelse av konfirmandarbetet	19
5.3.1 Fördelning av uppgifter och tid	19
5.3.2 Samarbetet	20
5.3.3 De egna färdigheterna och behovet av utbildning	21
5.3.4 Möjligheten att lyfta fram diakonin i konfirmandarbetet	21
5.4 Diakoniarbetarnas roll i konfirmandarbetet.....	21
5.5 Diakoniarbetarnas specialkunnande i konfirmandarbetet.....	22
5.6 Diakoniarbetarnas utvecklingsförslag	24
6 Analys.....	26
6.1 Diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet i relation till församlingarnas storlek	26
6.2 Diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet i relation till antalet anställda i andligt arbete	28
6.3 Diakoniarbetarnas specialkunnande i relation till arbetsuppgifterna	29
6.4 Diakoniarbetarnas möjligheter att föra fram det diakonala perspektivet i konfirmandarbetet.....	30
7 Sammanfattning och slutsatser	32
Källförteckning.....	36

Bilaga: Frågeformulär med följbrev

1 Inledning

Mitt examensarbete Diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet är en del av projektet En diakonal och fostrande församling vid Yrkeshögskolan Novias avdelning för vård och det sociala området. Jag har valt att skriva om diakoniarbetarnas medverkan i skriftskolan eftersom jag själv under mina år i församlingsarbete mött på olika synsätt beträffande hur diakonin borde integreras i konfirmandarbetet. Som utgångspunkt för arbetet har jag använt den senaste konfirmandplanen som utkom för snart tio år sedan. Jag ville se i vilken mån planen har efterföljts när det gäller det diakonala perspektivet och diakoniarbetarnas medverkan i skriftskolan. *Plan för konfirmandarbetet 2001. Livet - Tron- Bönen* framhåller att det är önskvärt att diakoniarbetarna deltar eftersom de har sådan specialkunskap som stöder konfirmandarbetet.

Kyrkan når en stor del av ungdomarna i skriftskolan, år 2007 valde 88,5 % av 15-åringarna att låta konfirmera sig. Trots det har antalet unga vuxna som skriver ut sig ur kyrkan några år efter konfirmationen ökat. De unga vuxna känner sig alltmer främmande för kyrkans lära och verksamhet, som enligt dem saknar relevans i deras liv. Att i ett tidigt skede få med barnen och ungdomarna i församlingens gemensamma diakoniarbete och ge dem meningsfulla uppgifter kunde motverka den negativa utvecklingen och främlingskapet. Konfirmandarbetet, som ofta också går under benämningen skriftskolan, erbjuder sådana möjligheter. Här behövs undervisning, handledning och kontakt som kan förmedlas av församlingens diakoniarbetare.

Jag valde att göra en undersökning över diakoniarbetarnas engagemang i konfirmandarbetet i Borgå stift. Under arbetets gång har jag fått stöd och uppmuntran av stiftssekreteraren för diakoni som varit intresserad av frågan. Borgå stift består av 65 församlingar av olika storlek och med varierande medarbetarskara, både stads- och landsbygdsförsamlingar. Eftersom jag själv arbetar i en av Borgå stifts församlingar var det intressant att utreda situationen i stiftets övriga församlingar. Jag valde det här ämnet eftersom jag tror att frågor om diakoniarbetarnas deltagande i skriftskolan är aktuella i församlingarna bland diakoniarbetarna, de övriga församlingsanställda och de förtroendevalda i Borgå stift och hela den Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

1.1 Syfte

Arbetets syfte är att utreda i vilken mån och på vilket sätt diakoniarbetarna i Borgå stift deltar i konfirmandarbetet. Jag vill också kartlägga vilket specialkunnande diakoniarbetarna har som de kan använda bland ungdomarna i skriftskolan.

1.2 Frågeställningar

Mina frågeställningar är följande: vilken är diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet, vilket är det diakonala perspektivet i konfirmandarbetet och hurdan är praxisen i församlingarna beträffande diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet?

1.3 Avgränsningar

I det här examensarbetet har jag begränsat mig till att behandla diakoniarbetarnas roll i det konfirmandarbete som riktar sig till högstadieungdomar i 15-årsåldern. Även *Plan för konfirmandarbetet 2001. Livet- Tron- Bönen* fokuserar främst på ungdomar i den här åldern. Eftersom konfirmandarbete bland vuxna eller specialgrupper skiljer sig från arbete bland ungdomar och gäller ytterst få i Borgå stift har jag valt att lämna det utanför det här arbetet.

1.4 Tidigare forskning

Från tidigare finns det ingen forskning som specifikt behandlar diakoniarbetarnas roll i konfirmandarbetet i Borgå stift. Däremot har studerande vid Diakoniaammattikorkeakoulu Diak Etelä i Järvenpää gjort en motsvarande undersökning bland diakoniarbetarna i Tammerfors stift 2006-2007. Salla Ahonens och Petja Heiskanens undersökning (2007) visade att diakoniarbetarnas roll varierar beroende på arbetarens motivation, mängden konfirmandarbete och utbildningsbakgrund. Att undervisa är diakoniarbetarens vanligaste uppgift i skriftskolan, enligt deras undersökning. Diakoniarbetarna definierar pedagogik och undervisningsmetoder, planering och ledande av ungdomar med specialbehov som områden där de har behov av tilläggsutbildning. I sin undersökning kom Ahonen och Heiskanen fram till att diakoniarbetarna som sitt

specialkunnande definierar möte med människor, självvård och information om diakoniarbete (Ahonen, Heiskanen 2007).

1.5 Metoder

Som undersökningsmetod har jag valt att göra en enkät för att få svar på mina frågeställningar. Jag har studerat litteratur för att få en teoretisk bakgrund. Som diakoniarbetare med egna erfarenheter av konfirmandarbete har jag också använt mig av den praktiska yrkeskunskap som jag samlat genom åren.

2 En översikt över diakonins uppdrag

Diakoni är tjänande som grundar sig på den kristna kärleken. Den bibliska motiveringen för detta tjänande går tillbaka på Jesu eget exempel och undervisning. I kyrkolagen (KL 4:1) definieras diakonin som en av kyrkans grunduppgifter. Enligt kyrkoordningen (KO 4:3) är diakonin dessutom varje församlingsmedlems uppgift och dess syfte är att hjälpa speciellt dem vars nöd är störst och vilka inte får hjälp på annat sätt.

TD Yngvill Martola för fram självvårdens stora betydelse i boken *Där nöden är störst*. Hon ser självvården som kyrkans grundläggande uppgift och kommer med en intressant definition på diakoni: "Livshjälp där livet är hotat". Martola menar också att eftersom hela församlingen bär ansvar för diakonin, behövs det personer vars speciella uppgift är att påminna om det diakonala uppdraget och undervisa och leda församlingsmedlemmarna i arbetet (Martola 2009, s. 102). Det här syns också i Kyrkolagen som stadgar att varje församling i Finland skall ha en tjänst för diakonin. Diakonitjänsteinnehavare, diakoner och diakonissor arbetar med många olika typs uppgifter bland människor i olika åldrar (Kummel-Myrksog 2009, s. 201).

Historiskt sett har diakonins grundfunktion genom tiderna ansetts vara karitativa uppgifter. Samhälleliga och kulturella förhållanden, krig, sjukdomar och olyckor har påverkat diakoniarbetets verksamhetsformer och tyngdpunktsområden. Likaså har arbetets målgrupper varierat under årens lopp. Diakonin har utvidgats från att vara ett

barmhärtighetsarbete till att vara diakoni och samhällelig verksamhet. I Finland har det karitativa synsättet varit så dominerande att andra områden inom diakonin, som liturgisk eller pedagogisk diakoni inte har fått större fotfäste. Självården har ända från början varit en del av diakoniarbetet och speciellt vid vården av de sjuka. Självårdsdiakonin koncentrerade sig på att vårda människans andliga liv. Personliga samtal, bön, bikt, psalmsång samt läsning av Bibeln och andaktsböcker var olika former av denna diakoniverksamhet. Målsättningen att hjälpa hela människan har medfört att mentalvårdsfrågor också tagits med senare. Till självårdsdiakonin räknas förutom själva självården även övrig hjälp, handledning och rådgivning i olika svårigheter (Kettunen 2001, s 19-23).

Tidigare hade sjukvården en central roll i diakoniarbetet, vilket också syntes i diakonissornas utbildning som gav sjuksköterskebehörighet. I och med Folkhälsolagen 1972 övertog samhället ansvaret för sjukvården. Diakoniarbetets inriktning och även utbildningen av diakoniarbetare har förändrats sedan dess. Många diakoniarbetare samarbetar med kommunernas sociala sektorer och har fått socionomutbildning. Det här ger beredskap att svara på de utmaningar och behov som samhällsförändringen medför. Enligt en undersökning gjord år 2007 ansåg diakoniarbetarna i Borgå stift att samarbetet med socialtjänsten ökat med 47,8 % under de senaste fem åren. Samma undersökning visade att självården ökat med 41,3 % och intressant nog också diakoniarbetarnas insats i konfirmandarbetet med 39,1, % (Kummel - Myrskog 2009, s. 202, 208-209).

I Borgå stifts strategi för diakoni- och samhällsarbete 2010 som godkändes av Kyrkostyrelsen år 2003 framfördes som åtgärdsförslag för att främja en diakonal församling utarbetandet av material om diakoni för konfirmander (En finlandssvensk gemenskap av ansvar och delaktighet 2004, s. 16). Konfirmandmaterialet *Byggstenar för konfirmandlektion om diakoni* blev färdigt i februari 2009.

Enligt Borgå stifts strategi för 2015 bör det diakonala tänkandet genomsyra hela församlingsverksamheten. Det här kan bli möjligt om alla församlingsmedlemmar blir delaktiga av det diakonala uppdraget. Diakoniarbetet leds av församlingens diakoniarbetare, men det skall vara en låg tröskel att komma med i frivilligarbetet. Strategin betonar även betydelsen av medlemskap i kyrkan och ett skapande av förutsättningar för medlemmarna att få verka i meningsfulla uppgifter (Strategi för Borgå

stift 2015, s. 24-25). Kunde diakonernas aktivare medverka i konfirmandundervisningen skapa förutsättningar för att främja det diakonala tänkandet?

3 Dagens konfirmandundervisning i den Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland

3.1 Plan för konfirmandarbetet 2001

Livet – tron – bönen. Plan för konfirmandarbetet 2001 är kyrkans dokument och en av biskopsmötet godkänd ramplan som ger riktlinjer för konfirmandarbetets utformning i församlingarna. I detta arbete har jag valt att använda förkortningen PKA 2001. Vid källhänvisningar använder jag planens namn: *Livet – tron – bönen*. Planen har utarbetats av en arbetsgrupp som tillsattes av kyrkans nämnd för fostran år 1988. Den utgår från att konfirmandarbetet är den del av kyrkans kontinuerliga dopundervisning som omfattar hela livet. Redan i urkyrkan undervisades både de döpta och de som önskade få dopet. Dopundervisningens, d.v.s. katekisationens, tyngdpunkt och metoder har varierat genom tiderna men det centrala innehållet som sammanfattas i katekesens grundtexter har bevarat sin ställning också i dagens konfirmandarbete. Fortfarande består konfirmandundervisningens primära innehåll av katekesens tre huvuddelar: budorden, trosbekännelsen och bönen *Fader vår* (*Livet - tron - bönen 2001*, s. 6-9).

Enligt dokumentet är målet för konfirmandarbetet att stärka den ungas tro på den treenige Guden samt stärka kontakter och delaktighet med församlingen och dess gudstjänstliv. De unga som genom dopet upptagits i församlingens gemenskap skall få undervisning och stöd att växa till i kärlek till nästan och ett liv i bön. De unga kommer ur många olika livsmiljöer och deras förutsättningar för inläring varierar. Motivationen, inläringssvårigheter, de ungas familjesituation och tonårens brytningstid i sig är utmaningar vid planeringen av konfirmandundervisningen.

Genom att använda olika arbetssätt och undervisningsmetoder som t.ex. gudstjänst, bibelläsning, bön, samtal, själavård och meditation kan de unga nås av Guds tilltal och

helighet. Enligt den kristna tron är det trots allt Gud som verkar genom sitt ord (Livet – tron - bönen 2001, s. 8-9).

De unga lever i ett livsskede då de alltmer frigör sig från sitt barndomshem och sina föräldrar. I konfirmandgruppen får de unga en möjlighet att under trygga omständigheter ta ett steg mot vuxenlivet med stöd av lärarna och ledarna. Skriftskolan kan då få en själavårdande och även terapeutisk funktion (Livet – tron - bönen 2001, s. 12-13).

3.2 Konfirmandundervisningen

Konfirmandundervisningens temahelheter består av livet, tron och bönen. Dessa tre genomsyrar hela skriftskolan och det perspektiv genom vilket den kristna tron och livet granskas i inlärningshelheterna. Konfirmandarbetets grundstruktur är flexibel vilket både möjliggör och förutsätter en egen planering på lokalplanet i församlingarna. Lärarnas personliga förutsättningar och lärarteamets gemensamma förmåga i kombination med konfirmandgruppen, de ungas individuella egenskaper och inlärningsmiljön har stor betydelse för konfirmandprocessen (Livet – tron – bönen 2001, s. 19).

Konfirmandundervisningen omfattar enligt planen 80 timmar och är uppdelad i fyra delar: Församlingsorientering, inledningsavsnittet, huvudavsnittet och slutavsnittet. Målet med församlingsorienteringen är att den unga bekantar sig med församlingens verksamhet och lever i församlingens gemenskap. Inledningsavsnittets målsättning är att den unga blir en del av konfirmandgruppen och inriktar sig på konfirmandarbetet.

Den egentliga undervisningen sker under huvudavsnittet. Under slutavsnittet ges den unga möjlighet att strukturera och utvärdera det inlärd samt bereda sig för konfirmationen. Enligt planen bör konfirmandundervisningen pågå minst ett halvt år (Livet – tron – bönen 2001, s. 23-28).

Förutom utgångspunkter och målsättningar samt det centrala innehållet ger planen också rent praktiska anvisningar för konfirmandarbetet. Beträffande skriftskolans lärare säger planen att ledningen av konfirmandarbetet tillkommer en präst eller lektor. En teolog, kantor eller ungdomsarbetsledare samt övriga anställda kan vara lärare, men det är också önskvärt att diakoni- och barnarbetare ingår i ledarteamet. Dessa har specialkunskap som

stöder konfirmandarbetet. Dessutom förutsätter PKA 2001 att ledarteamet i nära samarbete planerar, genomför och utvärderar arbetet (Livet – tron – bönen 2001, s. 38, 41-42). Därför är det motiverat att fråga vilken diakonens roll är i konfirmandarbetet.

I den nyutkomna boken *Rippikoulun todellisuus* redogörs för resultaten av en större undersökning om konfirmandundervisningens nuläge och verklighet i Finland och sex andra europeiska länder. En av författarna TD Tapani Innanen skriver att teamarbete är ett av nyckelbegreppen i PKA 2001. Han menar också att planen kan anses förutsätta ett mångprofessionellt samarbete där även diakoniarbetarnas insats är önskvärd. Diakoniarbetarna deltar rätt ofta med undervisning vid enstaka lektioner, men endast sparsamt i långsiktigt teamarbete visar den internationella undersökningen (Innanen 2009, s. 30-33).

3.3 Målgrupp för konfirmandarbetet och deltagande

Målgrupp för konfirmandarbetet i den Evangelisk –lutherska kyrkan i Finland är främst de ungdomar som går i grundskolans åttonde klass. Det innebär att dessa ungdomar vanligen är 14 år då undervisningen inleds. Eftersom skriftskolan rekommenderas vara minst 6 månader betyder det att ungdomarna fyller 15 år under det år då konfirmationen äger rum. Största delen av de unga är döpta, men även odöpta är lika välkomna till skriftskolan.

Skriftskolan är en av milstolparna i de ungas liv. Där får de den dopundervisning som kyrkan har utlovat i samband med dopet. Skriftskolan är en förberedelse för konfirmationen där den unga bekräftar sin kristna tro. Konfirmandundervisningen strävar också efter att stärka de ungas gemenskap med församlingen och stöda de unga i deras tillväxt och mognad.

Konfirmandarbetet grundar sig således på Jesu missionsbefallning (Matt 28:18-20), där han uppmanar sina lärjungar att gå ut och göra alla folk till lärjungar (*Vad är skriftskolan? Finlands evangelisk lutherska kyrka 2010*).

Det är också möjligt att gå i skriftskola som vuxen eller under värnpliktstiden. Undervisningen sköts då vanligen enskilt av en präst eller militärpastorn.

Diakoniarbetarna är sällan engagerade i den konfirmandundervisningen. Därför har jag valt att i det här examensarbetet fokusera på diakonens roll i det konfirmandarbete som riktar sig till ungdomar i 14-15-årsåldern (Livet – tron – bönen 2001, s. 42).

I Finland konfirmerades 88,5 % av landets 15 åringar år 2007. I Borgå stift är andelen konfirmerade av åldersgruppen ännu något högre än i rikskyrkan (Strategi för Borgå stift 2015, s. 16). Som en jämförelse kan nämnas att det i Finland år 2008 var 88 % av åldersgruppen som deltog i konfirmandundervisningen medan deltagarprocenten i Sverige var 34 %. I Norge deltog 67 % och i Danmark 72 % av åldergruppens ungdomar år 2007 (Niemelä 2009, s. 11-12, 308-310).

Att deltagarprocenten är så hög i Finland har flera olika orsaker. Den 2009 publicerade rapporten över en internationell jämförelse av skriftskolan i sju europeiska länder konstaterade att den finländska skriftskolan är enastående. Den är också en betydande kristen institution i den finländska kulturen (Innanen 2009, s. 368). Överlag trivs de unga i skriftskolan. Speciellt bidrog den positiva atmosfären och fritidsprogrammen på skriftskolläggret till trivseln (Innanen 2009, s.356). De positiva upplevelserna av skriftskolan speglar av sig till yngre syskon och kamrater, både i skolan och på fritiden. Det här motiverar nya generationer 15 – åringar att delta i skriftskolan. Hemmets och släktingarnas positiva stöd samt skolans konfessionella religionsundervisning och barndomens församlingskontakter är faktorer som bidrar positivt till den höga deltagarprocenten (Murtonen s.2009, s. 341).

3.4 Material för konfirmandundervisningen

Konfirmandmaterialet *Byggstenar för konfirmandlektion om diakoni* färdigställdes i början av år 2009 och har således varit i bruk snart två år. Det tar sin utgångspunkt i PKA 2001 och konfirmandboken *Mitt i allt* samt baserar sig på material som diakoniarbetarna i Borgå stift skickat in till Kyrkans central för det svenska arbetet. Stiftssekreteraren för diakoni, Tua Sandell, har tillsammans med Nina Fabritius- Ylitalo och Milja Lönnqvist bearbetat och kompletterat materialet. Materialet ger grundläggande redskap och idéer för diakoniarbetaren att undervisa konfirmanderna. Materialet innehåller också tips och idéer samt är tänkt att fungera som en inspirationskälla för diakoniarbetarna i konfirmandundervisningen.

Byggstenar för konfirmandlektion om diakoni är uppbyggd med tanke på några lektioner under en förmiddag eller en eftermiddag. Genom hela den lilla skriften uppmuntras diakoniarbetarna till ett aktivare deltagande i skriftskolan. Materialet inleds med konkreta råd, dels om materialet i sig, men också med praktiska råd vid uppläggning av undervisningen. Teman som ”varför utför man diakoni i kyrkan, diakonins principer, vad gör en diakoniarbetare, mission och internationell diakoni” behandlas i materialet för en grundlektion i diakoni. Ett av kapitlen ger uppslag till hur diakoniarbetaren på olika sätt kan aktivera konfirmanderna genom praktiska övningar och värderingsövningar. Ett annat sätt att aktivera konfirmanderna är de case för grupparbeten som presenteras i materialet.

Det är tänkt att materialet skall fungera som ett stöd för diakoniarbetarna till ett aktivare deltagande i konfirmandarbetet. I materialet finns förslag på praktiska diakoniuppgifter som konfirmanderna med diakoniarbetarens stöd kan utföra under vinterhalvåret. Exempel på det här är en intervju-uppgift med frågor och en liten blankett som konfirmanderna kan fylla i då de deltagit i ”gör någon glad” – uppgiften. (*Byggstenar för konfirmandlektion om diakoni* 2009).

Jag har själv använt materialet *Byggstenar för konfirmandlektion om diakoni* med stor behållning. Jag tycker att den ger en god grund som var och en kan bygga på enligt behov, till exempel med hjälp av konfirmandmaterialet *Mitt i allt. Ledarhandledning för konfirmandboken*. Särskilt case för grupparbete har varit uppskattade också av konfirmanderna själva. Annat lämpligt material som diakoniarbetarna kan använda sig av i konfirmandundervisningen är *Handledning för konfirmandarbete* som utgivits av kyrkostyrelsen i flera delar. I *Handledning för konfirmandarbete* kan man bland annat bekanta sig med hur andra församlingar har utvecklat konfirmandarbetet utgående från *Plan för konfirmandarbetet* (Pesonen & Rissanen & Tukeyva, 2004, s. 17, 50, 52).

”Helig” – är kyrkans gemensamma prioritetssområde för året 2010 – 2012. Även årsboken för Borgå stift, *Helig*, har i år detta tema och kan tjäna som inspirationskälla för både diakoniarbetare och andra anställda vid förverkligande av temat också i konfirmandarbetet (Helig – Kyrkans gemensamma prioritetssområde 2010-2012).

4 Undersökningen om diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet

Min undersökning handlade om diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet. Undersökningen bestod av en enkät som jag gjorde bland diakoniarbetarna i Borgå stift. Frågorna gällde främst diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet och deras upplevelser av skriftskolan.

4.1 Undersökningsmetod

Eftersom syftet med undersökningen var att utreda i vilken mån och på vilket sätt diakoniarbetarna deltar i konfirmandarbetet, bestämde jag mig för enkäten som undersökningsmetod. Genom att utarbeta ett enkätformulär, i mitt fall ett frågeformulär, fick jag ett mätinstrument med vilket jag kunde mäta dels kvantitativa och dels kvalitativa aspekter av undersökningen (Trost 2007, s 23). Frågeformuläret bestod av både slutna och öppna frågor. Med de slutna frågorna med färdiga svarsalternativ ville jag mäta främst de kvantitativa aspekterna. De öppna frågorna å sin sida gav respondenterna möjlighet att aktivare föra fram sina synpunkter. Docent Pål Repstad skriver i boken *Närhet och distans* om hur färdiga svarsalternativ ibland kan kännas frustrerande och minska respondentens motivation för undersökningen. Därför strävade jag i frågeformuläret efter att variera mellan de slutna och öppna frågorna för att bibehålla respondentens intresse och motivation (Repstad 1999, s. 64).

Professor Jan Trost från Sverige skriver också i den år 2007 utkomna *Enkätboken* att kvantitativa och kvalitativa studier kan användas i kombination med varandra (Trost 2007, s. 18). Det var därför av största vikt att på basen av syftet och frågeställningarna utforma frågeformuläret så noggrant som möjligt. Frågeformuläret bestod av både slutna och öppna frågor.

Vissa anser att bakgrundsfrågor borde komma sist i frågeformuläret. Trost å sin sida framhåller att sakuppgifter om den egna personen ofta är lätta att besvara och kan till och med öka motivationen att fylla i formuläret (Trost 2007, s. 94). Jag valde att börja med bakgrundsfrågor för att leda respondenten in på temat.

Populationen i min undersökning bestod av de diakoniarbetare i Borgå stift som varit i tjänst år 2009. En del av dem är diakonissor, andra är diakoner och en del har annan utbildning. Det skulle i och för sig ha varit intressant att fråga om utbildningsbakgrund för att kunna göra jämförelser på det området. Jag valde i alla fall att inte ställa den frågan med tanke på att respondenterna inte skulle känna sig kategoriserade. Det kunde också ha påverkat respondentens inställning till de övriga frågorna negativt.

Enkätens följbrev och frågeformulären med frankerade svarskuvert strävade jag efter att utforma så motiverande och korrekt som möjligt. Jag lade stor vikt på den utseendemässiga utformningen med de medel jag hade till mitt förfogande. Trost anser det viktigt att hela försändelsen är motiverande. Frågeformuläret skall se trevligt och attraktivt ut utan att för den skull verka alltför påkostat. Likaså har följbrevets utformning, innehåll och utseende en stor betydelse då det gäller att väcka en persons nyfikenhet och motivera henne, anser professor Trost. Även svarskuvertet med adressetikett bör vara korrekt och tilltalande (Trost 2007, s. 93 - 94).

4.2 Redovisning av arbetsprocessen

Examensarbetsprocessen började rent konkret för mig i november 2009 då jag valde tema för examensarbetet. Då började jag också läsa in mig på området och fundera på syfte och frågeställningar med stöd av handledaren samt utarbeta en arbetsplan inför idéseminariet 7-8. 12. 2009. Vid idéseminariet presenterade jag ett förslag till det frågeformulär jag sedan sammanställde i december.

För att få svar på mina frågeställningar och uppnå syftet med examensarbetet har jag gjort en undersökning bland diakoniarbetarna i de 65 församlingarna i Borgå stift. Det frågeformulär jag presenterade på Idéseminariet i december utvecklade jag vidare enligt de förslag jag fick vid seminariet och med stöd av handledaren. Jag utarbetade likaså två olika följbrev. Det ena bifogades till frågeformulären jag delade ut till de diakoniarbetare från Borgå stift som deltog i Diakoniarbetarnas rådplägningsdagar i Tammerfors 11 januari 2010. Det andra följbrevet medföljde frågeformulären som skickades per post till de diakoniarbetare i Borgå stift som inte deltog i rådplägningsdagarna.

Jag hade redan i november 2009 varit i kontakt med stiftssekreterare Tua Sandell om möjligheten att personligen få dela ut frågeformulären och kort presentera min enkät på rådplägningsdagarna. Det här tyckte hon var en god idé. Följaktligen var jag på plats i god tid, den 11 januari 2010, i Tammerfors kyrkliga samfällighets verksamhetscenter där rådplägningsdagarna ordnades detta år. Frågeformulär med följebrev och ett frankerat svarskuvert fanns i kuverten som jag fick lägga i rådplägningsdagarnas konferensmappar. Dessa fick jag sedan personligen dela ut till de 73 diakoniarbetarna från Borgå stift som detta år deltog i rådplägningsdagarna. Följande dag fick jag presentera undersökningen på ”infotorget”, vilket säkerligen bidrog till att svarsprocenten blev god.

Genom att jämföra listan på rådplägningsdagarnas deltagare med 2009 års Stiftsboks lista på diakoniarbetare i Borgå stift kunde jag välja ut de diakoniarbetare som inte ännu fått enkäten, och därefter skicka den per post till ytterligare 31 diakoniarbetare. Eftersom undersökningen gällde år 2009 skickade jag frågeformulär endast till dem som varit i tjänst 2009. Den 3 februari skickade jag en påminnelse per e-post till diakoniarbetarna i Borgå stift om att man ännu kunde svara eftersom svarstiden förlängts till mitten av februari.

Efter att svarstiden gått ut läste jag igenom de inkomna svaren och sammanställde dem. Svaren på de slutna frågorna sammanställde jag i en exceltabell och svaren på de öppna frågorna till en helhet för att kunna överblicka resultatet. Under vårens lopp har jag vidare analyserat svaren jämsides med att jag gjort litteraturstudier som gett ett teoretiskt perspektiv på ämnet. Det har jag gjort för att kunna dra slutsatser av enkäten och sammanställa resultatet i form av ett examensarbete.

Vid analysen av enkätsvaren hade jag hoppats på att kunna ha tillgång till ett dataprogram. Det var i alla fall inte möjligt varför jag sammanställde svaren på de slutna frågorna i en exceltabell. Svaren på de öppna frågorna sammanställde jag till en helhet för att kunna överblicka och analysera dem samt dra slutsatser. Jag hade i alla fall möjlighet att ha studieledigt i september och oktober 2010, vilket gav mera tid att analysera och sammanställa svaren.

Att jag själv på min arbetsplats i Nagu kapellförsamling, som diakoniarbetare hade möjlighet att aktivt delta i 2009 års skriftskola och också vara med på hela

skriftskollägret gav värdefulla insikter och erfarenheter. Det här gav också inspiration att skriva examensarbetet.

5 Resultat av undersökningen

I det femte kapitlet redogör jag för resultatet av min undersökning om diakoniarbetarnas roll i konfirmandarbetet. Enkäten delades eller skickades ut till de 101 diakoniarbetare som enligt Stiftets årsbok varit i tjänst i Borgå stift år 2009. 67 diakoniarbetare returnerade frågeformulären ifyllda, varvid svarsprocenten blev 66 %. Den kan betraktas som god och ge en riktgivande bild av situationen i Borgå stift. Vid redovisningen av enkätsvaren har jag varierande använt benämningarna respondent / diakoniarbetare.

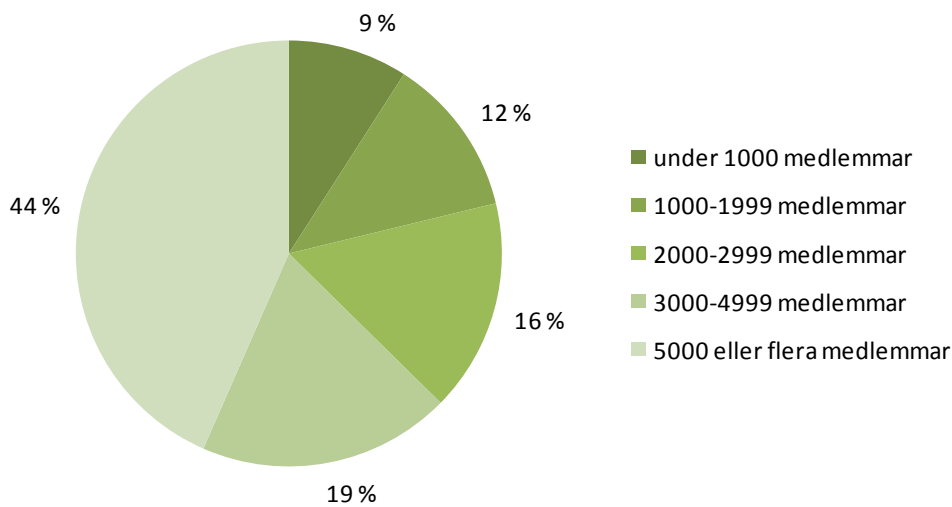
5.1 Bakgrundsuppgifter om församlingarna och diakoniarbetarna

5.1.1 Bakgrundsuppgifter om församlingarna

Borgå stift bestod i slutet av år 2009, då undersökningen gjordes av 65 församlingar av olika storlek.

Av de 67 diakoniarbetarna som svarade på enkäten tjänstgjorde år 2009 sex stycken, ca 9 %, i små församlingar med ett medlemsantal under 1000 medlemmar. Åtta stycken, ca 12 %, tjänstgjorde i församlingar med mellan 1000-1999 medlemmar, medan elva stycken, ca 16 %, arbetade i församlingar med 2000 – 2999. Tretton stycken, ca 19 %, arbetade i församlingar vars medlemsantal var 3000-4999 och de resterande 29 stycken, ca 43 %, tjänstgjorde i de största församlingarna med ett medlemsantal på över 5000 medlemmar. Det här framgår av figur 1.

Figur 1. Respondenternas procentuella fördelning med hänsyn till församlingens medlemsantal. N=67

Eftersom församlingarna i Borgå stift storleksmässigt skiljer sig från varandra kan man fråga sig om arbetspraxisen också varierar beroende på församlingens storlek. I de minsta församlingarna, med endast en diakoniarbetare, saknas också en del yrkesgrupper i andligt arbete, som t.ex. ungdomsarbetsledare och barnarbetsledare. De största församlingarna å sin sida kan ha flera tjänster för diakonin och arbetet kan vara uppdelat mellan diakoniarbetarna i ansvarsområden. I de stora församlingarna kan även yrkesgrupper som till exempel missionssekreterare, lektor, musikledare, barnarbetare, och projektanställda inom diakonin ingå i medarbetarskaran, vilket kan bidra till arbetsfördelningen. I de minsta församlingarna med under 1000 medlemmar kan de anställda i andligt arbete bestå av enbart präst, kantor och diakoniarbetare. Kyrkoordningen (KO 6:9) stadgar att varje församling bör ha en tjänst för diakoni som innehas av en diakon eller diakonissa. Domkapitlet kan ändå bevilja dispens från att besätta tjänsten för högst fem år åt gången.

Frågan blir då om, och i så fall på vilket sätt, församlingens storlek och antalet anställda påverkar diakoniarbetarnas arbetspraxis beträffande konfirmandarbetet. Därför gällde bakgrundsuppgifterna frågor om församlingarnas storlek och antalet anställda i andligt arbete. Planen för konfirmandarbetet möjliggör att skriftskolan på lokalplanet kan förverkligas på olika sätt, vilket i sin tur beror på vilka resurser församlingarna har till sitt förfogande och påverkar också arbetsfördelningen bland medarbetarna.

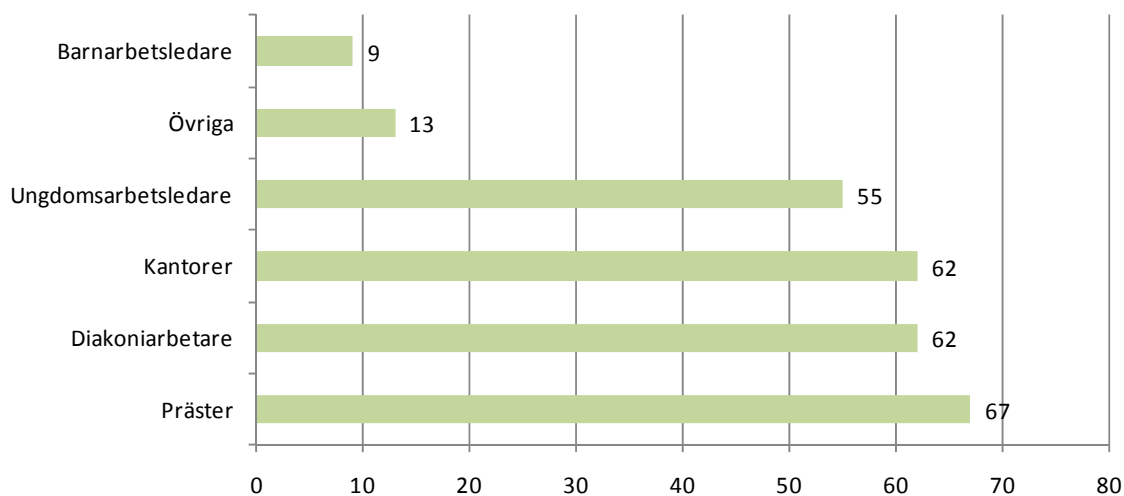
Då det är möjligt att verkställa konfirmandundervisningen på olika sätt frågade jag i enkäten efter vilken typ av skriftskola som ordnades i respondentens församling år 2009. Av de 67 respondenterna svarade 40 att deras församling ordnat skriftskola med läger och 27 att det ordnats skriftskola med weekend och läger. 8 respondenter uppgav att det i deras församling ordnats skriftskola med weekendträffar och 20 arbetade i församlingar där det ordnats skiftskola utan läger och weekendträffar.

Skriftskola där läger ingår var alltså den vanligaste formen och det både i stora och små församlingar. I de största församlingarna med över 5000 medlemmar hade man dessutom ordnat två eller tre olika former av skriftskola år 2009.

5.1.2 Medarbetargruppernas deltagande i konfirmandarbetet

På frågan vilka medarbetargrupper som deltog i konfirmandarbetet år 2009 uppgav 62, av de 67 respondenterna (ca 93 %) att diakoniarbetare hade deltagit i skriftskolan i den församling där de tjänstgjorde. Endast fem respondenter (ca 7 %) uppgav att de arbetade i en församling där diakoniarbetare inte deltog i konfirmandarbetet. Tre av dessa fem respondenter tjänstgjorde i församlingar med medlemstal under 1000 personer, medan en kom från en församling med 3000-4999 medlemmar och en respondent från en församling med över 5000 medlemmar.

Samtliga 67 respondenter uppgav att präst eller lektor deltog i konfirmandarbetet, vilket är givet eftersom skriftskolan enligt PKA 2001 skall ledas av präst eller lektor. Av de 67 respondenterna arbetade 62 i församlingar där kantor deltog. Diakoniarbetarnas deltagande var alltså lika vanligt som kantorernas. 55 respondenter svarade att ungdomsarbetsledare deltog, medan barnarbetsledare deltog i 9 respondenters församling. Dessutom uppgav 13 respondenter att övriga medarbetargrupper, som till exempel missionssekreterare och musikledare deltog i konfirmandarbetet år 2009. Medarbetargruppernas deltagande i konfirmandarbetet framgår av figur 2.

Figur 2. Medarbetargruppernas deltagande i konfirmandarbetet 2009. N=67

5.1.3 Diakoniarbetarnas arbetserfarenhet

De 67 diakoniarbetarna som svarade på enkäten hade sammanlagt en arbetserfarenhet av församlingstjänst inom diakoniarbetet om 808 år, alltså i medeltal ca 12 år. Tjänstgöringstiden varierade från ett halvt år till 40 år för den som arbetat den längsta tiden inom diakonin. Det här betydde att diakoniarbetarna hade en hel del praktiska erfarenheter av församlingsarbete och samarbete inom olika verksamhetsområden på lokalplanet. De flesta hade också erfarenhet av konfirmandarbete.

Många av respondenterna kunde svara på enkätfrågorna utifrån en gedigen, mångårig erfarenhet, medan andra nyligen hade tillträtt en församlingstjänst och kunde se, så att säga, med nya ögon på sin arbetssituation. Man kan säga att dessa diakoniarbetare var experter på diakoniarbetet och sin egen arbetsroll i konfirmandarbetet på gräsrotsnivå i den egna församlingen.

5.2. Diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet

5.2.1 Respondenternas eget deltagande i konfirmandarbetet

På frågan om eget deltagande år 2009 uppgav 46 av de 67 diakoniarbetarna (ca 69 %) att de deltog i konfirmandarbetet. Dessutom svarade 7 respondenter (ca 10 %) att de tidigare deltagit sporadiskt. De 67 respondenterna hade under sin arbetskarriär sammanlagt

deltagit i ca 450 skriftskolor. Endast fem respondenter hade aldrig deltagit i konfirmandarbetet.

De diakoniarbetare som år 2009 inte deltagit i skriftskolan uppgav som orsaker bland annat deltidstjänstgöring, att de varit sjukskrivna eller på semester, att arbetsfördelningen var sådan att kollegan skött skriftskolarbetet och tidsbrist. Dessutom framförde diakoniarbetarna varierande svar på varför de inte deltagit eller endast gjort det sporadiskt.

- Arbetar deltid. Församlingen är så liten att det inte finns någon riktig diakonitjänst. Jag är stödperson inom diakonin. Prästen sköter konfirmandarbetet själv.

- Av tradition har diakoniarbetaren haft bara sporadisk medverkan.

- Om prästen vidtalar att det behövs.

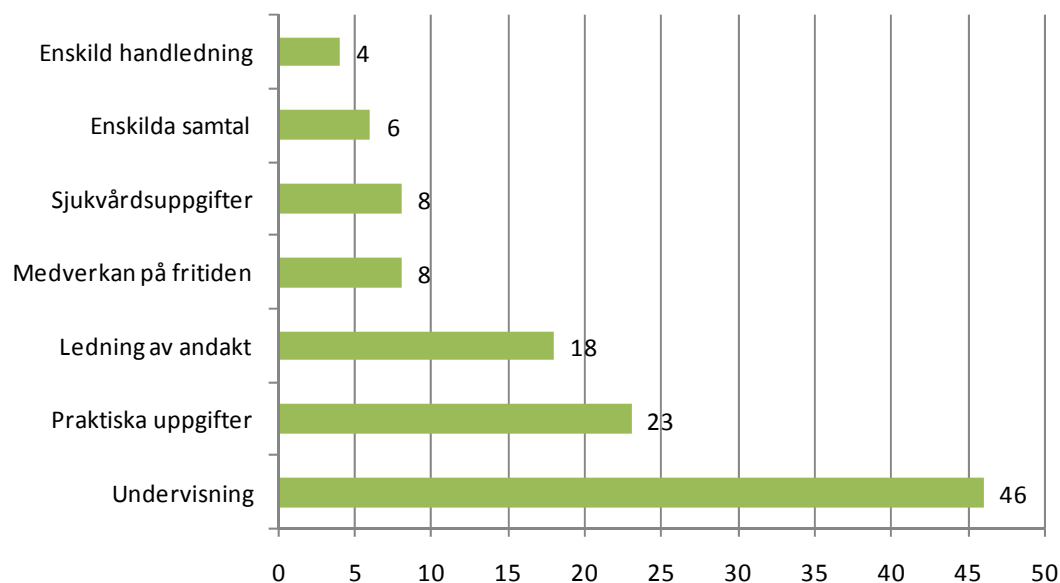
- Huvudansvaret ligger hos ungdomspräst och ungdomsarbetsledare. Vi diakoniarbetare håller enstaka lektioner. Ibland infaller lägret under egen semester, därav sporadiskt.

- Bland annat en kostnadsfråga att ha en diakonissa på ett helt läger

Orsakerna till att diakoniarbetarna inte hade deltagit i konfirmandarbetet var både personliga och föranledda av arrangemangen samt praxisen i församlingarna.

5.2.2. Diakoniarbetarnas uppgifter i konfirmandarbetet

Enkäten visade att diakoniarbetarnas vanligaste uppgift i diakoniarbetet var undervisning. Alla de 46 respondenter som deltagit i konfirmandarbetet år 2009 uppgav att de medverkat i undervisningen. 23 respondenter uppgav att de skött praktiska uppgifter och 18 hade lett andakt. 8 diakoniarbetare hade utfört sjukvårdsuppgifter och likaså uppgav 8 att de hade medverkat på fritiden. Endast 6 av dessa 46 respondenter uppgav att de hade fört enskilda samtal och fyra att de hade gett enskild handledning. Figur 3 åskådliggör diakoniarbetarnas uppgifter i konfirmandarbetet.

Figur 3. Diakoniarbetarnas uppgifter i konfirmandarbetet år 2009. N=46

5.2.3 Deltagande och uppgifter i lägerarbetet

Eftersom en stor del av respondenterna uppgav att det i deras församling ordnas skriftskolläger var det motiverat att också ställa frågor om deras deltagande i lägerarbetet. Enkäten visar att praxisen i församlingarna beträffande diakoniarbetarnas deltagande i lägerarbetet varierar stort. Cirka en fjärdedel av de 67 respondenterna uppgav att de deltar i hela lägret. Likaså svarade cirka en fjärdedel att de deltar mindre än en hel dag i lägret. Mindre än hälften av respondenterna uppgav att de inte alls deltog i lägerarbetet. Endast några respondenter svarade att de deltog mer eller mindre än halva lägret. 5 respondenter uppgav att inget läger hade ordnats i deras församling.

Det kan vara skäl att ta i beaktande att skriftskolläger vanligen ordnas på sommaren och således kan infalla under diakoniarbetarnas semestertid. Det kan vara en av orsakerna till att inte delta i lägret och konfirmationen.

Alla de 33 respondenter som år 2009 deltog i skriftskolläger uppgav att undervisning hade hört till deras uppgifter. Övriga uppgifter på lägret var att sköta praktiska uppgifter, medverka på fritiden, hålla enskilda samtal och leda andakt. Vi kan alltså konstatera att undervisning var den uppgift som alla diakonarbetare deltog i när de var med på läger. Dessutom skötte de i många fall om varierande uppgifter på skriftskollägren.

5.2.4 Deltagande i konfirmationen och högmässan i samband med den

Enligt PKA 2001 är konfirmationen och högmässan i samband med den en viktig del av skriftskolan. Därför hade jag valt att fråga i vilken mån och på vilket sätt diakoniarbetarna deltog i dessa tillfällen. Enkäten visade att 16 av de 67 respondenterna deltog i konfirmationen med uppgift och likaså 16 i högmässan med uppgift år 2009. Dessutom uppgav sju stycken att de varit närvarande utan speciella uppgifter. Närmare hälften, eller 28 stycken svarade att de inte alls varit med på konfirmationen och högmässan.

Att delta i välsignelse av konfirmanderna och assistera vid nattvarden var de klart vanligaste uppgifterna i samband med konfirmationen och högmässan. Dessutom uppgav en del av diakoniarbetarna att de deltagit i processionen, hållit tal till konfirmanderna och delat ut konfirmationsbevis.

5.3 Diakoniarbetarnas upplevelse av konfirmandarbetet

I enkäten frågade jag efter diakoniarbetarnas egna upplevelser av konfirmandarbetet. Eftersom den egna upplevelsen och erfarenheten också påverkar vårt handlande och vår roll i arbetsgemenskapen ställde jag frågor om fördelning av uppgifter, tid och samarbete. Jag bad också diakoniarbetarna bedöma de egna färdigheterna i relation till uppgifterna.

5.3.1 Fördelning av uppgifter och tid

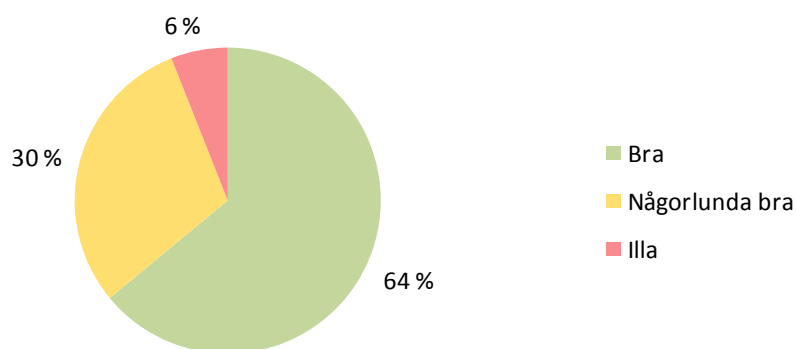
På frågorna om fördelning av uppgifter och tid svarade 52 respondenter. Av dessa uppgav 49 att de hade fått lämpliga uppgifter inom konfirmandarbetet. Två svarade att de fått delvis lämpliga uppgifter och endast en skulle ha önskat sig andra uppgifter. Svaren på frågan om tidsfördelning visar att de flesta var nöjda.

Av de 52 respondenterna som svarat på frågan om tidsfördelning hade 48 respondenter fått den tid de önskat och endast en upplevde sig ha fått för litet tid. Tre svarade att de varit tvungna att delta för mycket. De flesta var alltså nöjda med tidsfördelningen.

5.3.2 Samarbetet

Av de 53 respondenterna som svarade på frågan om hur samarbetet fungerat i skriftskolteamet uppgav 34 (64 %) att det fungerat bra. Att det fungerat någorlunda bra uppgav 16 respondenter (30 %) och endast tre (6 %) svarade att samarbetet hade fungerat illa. Diakoniarbetarnas samarbete med de övriga medarbetarna i konfirmandarbetet hade alltså överlag fungerat bra, vilket framgår av figur 4.

Figur 4. Hur samarbetet fungerade i skriftskolteamet. N=53

Enligt diakoniarbetarna hade bland annat följande faktorer gynnsam inverkan på samarbetet:

- *Vi lyssnar till varandra, diskuterar oss fram till lösningar.*
- *Bra team. Kunde ha mera utvärderingssamtal efter genomförda moment.*
- *Var ett team med präst, kantor och ungdomsarbetsledare.*
- *Ansvariga prästen var mån om att alla sektorer skulle ha uppgifter.*

Av enkätsvaren framkom också faktorer som inverkat negativt på samarbetet. Sådana var till exempel att det fattades gemensam planering och uppgifterna tilldelades för sent. Om det fanns för många vikarier i teamet försvårades samarbetet. En diakoniarbetare kommenterade: ” Det var inte så mycket tro.”

5.3.3 De egna färdigheterna och behovet av utbildning

På frågan om de egna färdigheterna i relation till uppgifterna i konfirmandarbetet svarade 57 respondenter. Av dessa svarade 39 (68 %) att de upplevde sig ha tillräckliga färdigheter, medan 18 respondenter (32 %) inte upplevde sig ha tillräckliga färdigheter.

Diakonarbetarnas arbetsfält är vidsträckt och har under senare år vidgats till att omfatta även skriftskolan enligt PKA 2001. Av det här följer nya uppgifter och behov av utbildning. På frågan om vilken fortbildning diakoniarbetarna i konfirmandarbetet ansåg sig behöva visade sig behovet av vidgade pedagogiska kunskaper vara det mest framträdande. Utbildning om ungdomars livssituation idag och om att arbeta med ungdomar var områden som lyftes fram av flera respondenter.

5.3.4 Möjligheten att lyfta fram diakonin i konfirmandarbetet

Enligt Kyrkoordningen är diakonin hela församlingens uppgift (KO 4:3). *Plan för konfirmandarbetet 2001* lyfter dessutom fram diakonin som ett centralt innehåll i konfirmandundervisningen. Det här ger goda möjligheter till diakonal fostran i skriftskolan.

På frågan om diakoniarbetarnas möjlighet att lyfta fram diakonin i konfirmandarbetet svarade 54 respondenter. Av dem uppgav 46 respondenter (85 %) att de haft denna möjlighet i tillräcklig grad, medan åtta (15 %) svarade att de haft för litet möjlighet att föra fram diakonin i församlingsarbetet.

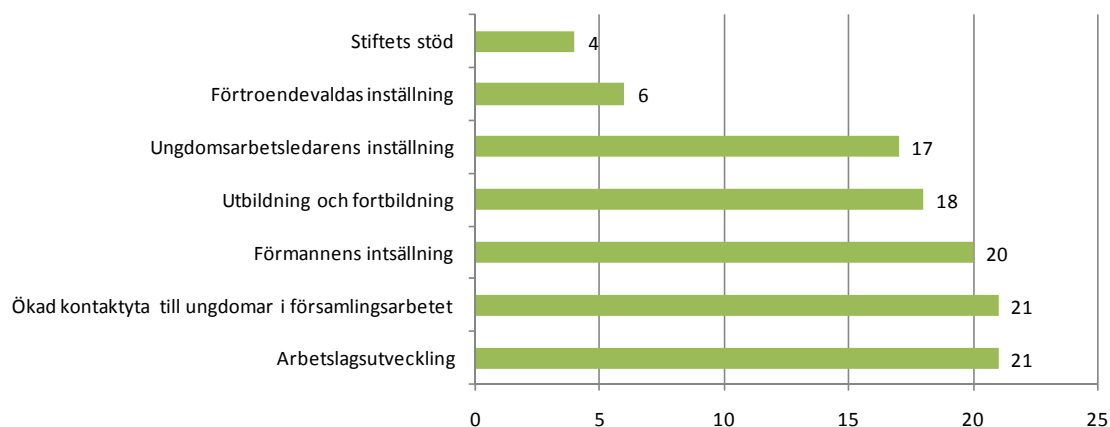
5.4 Diakoniarbetarnas roll i konfirmandarbetet

Plan för konfirmandarbetet 2001 framhåller att skriftskolan är en uppgift för hela församlingen. Medarbetare tillhörande församlingens olika arbetsformer förväntas delta i konfirmandarbetet på ett lämpligt sätt. Dessutom förutsätter planen lärarnas samarbete gällande planering, verkställande och utvärdering av skriftskolan. Teolog, kantor och ungdomsarbetsledare är skriftskolans lärare, men enligt planen är det önskvärt att också diakoniarbetarna deltar i teamets arbete (*Livet – tron – bönen 2001*, s. 38).

Beträffande diakoniarbetarnas roll i konfirmandarbetet ger planen inga klara direktiv. Jag har också egna erfarenheter av att det bland församlingens medarbetare och förtroendevalda råder oklarhet om diakoniarbetarens roll i arbetsteamet. Därför valde jag att i enkäten fråga vad som kunde bidra till att förtydliga diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet.

Av figur 5 framgår att det som diakoniarbetarna främst efterfrågade var arbetslagsutveckling och en ökad kontaktyta till ungdomar i församlingsarbetet. Dessa båda faktorer understöddes av 21 respondenter var. Nästan lika många, 20 respondenter, ansåg att förmannens inställning och 17 ansåg att ungdomsarbetsledarens inställning var av betydelse. Utbildning och fortbildning lyftes av 18 respondenter fram som bidragande faktorer till att förtydliga diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet. De förtroendevaldas inställning och stiftets stöd uppgavs också vara faktorer som kunde bidra till att förtydliga rollen.

Figur 5. Faktorer som kunde bidra till att förtydliga diakoniarbetarnas roll i skriftskolan. N=67

5.5 Diakoniarbetarnas specialkunnande i konfirmandarbetet

I undersökningen ville jag utreda vilket specialkunnande diakoniarbetarna kan bidra med i konfirmandarbetet. Planen för konfirmandarbetet framhåller att diakoniarbetarna har specialkunskap som stöder konfirmandarbetet. Där nämns också att det i konfirmandgruppen ofta kan finnas ungdomar med särskilda behov som kräver specialkunskap (*Livet – tron – bönen 2001*, s. 41-42).

På den öppna frågan om diakonarbetarnas specialkunnande i konfirmandarbetet svarade 51 respondenter. Bland svaren framträdde temat diakonal fostran tydligast. Några exempel ur svaren:

- *Delge vad diakoniarbete är i vår församling.*
- *Ge en diakonal syn på omgivning, livet, samhället.*
- *Ett diakonalt öga – tänkande.*
- *Diakoni, hur man som medmänniska kan trösta och hjälpa andra människor.*
- *Fostran till diakonalt tänkande och tjänst som en naturlig del av det kristna livet.*
- *Förmedlare av empati och diakonalt tänkande, fostran till att ta ansvar för medmänniskan.*

Ett i svaren ofta återkommande tema var också kunskap och erfarenheter att bemöta personer med specialbehov:

- *Mångkulturellt kunnande i samhällliga frågor.*
- *Socialpedagogiskt arbetssätt. Människokunskap.*
- *Kunskap och erfarenheter om hur leva med svårigheter, sjukdom och handikapp.*

Flera diakoniarbetare lyfte fram diakoni, internationell diakoni och mission som sitt specialkunnande. Själavård var ytterligare ett tema som framträdde i svaren. Det var då i bemärkelsen ett själavårdande bemötande av konfirmanderna.

- *Lyssna – samtala. År 2010 kommer jag att vara med om enskilda samtal, vilket jag uppskattar.*
- *Själavård, krisarbete, relationer.*

- *Betonande av den enskilda individen, att ta hand om sig själv, kropp, själ och ande.*
- *Samtal om livet, speciellt svåra händelser i familjen och släkten, sex, död sjukdom, missbruk.*
- *Se och möta ungdomar.*
- *Själavård under konfirmandarbetets gång.*
- *Att se konfirmanderna.*

5.6 Diakoniarbetarnas utvecklingsförslag

De 67 respondenterna som svarade på enkäten hade sammanlagt en stor erfarenhet av diakoniarbete i församlingstjänst. De flesta respondenterna hade också deltagit i församlingens konfirmandarbete. Därför ville jag fråga dessa diakoniarbetare vilka förslag till att utveckla diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet de hade utifrån sina egna erfarenheter.

På den öppna frågan svarade hela 42 av de 67 respondenterna. Trots att svaren varierade kunde jag se en koncentration kring tre teman. Tydligast framträdde tanken att diakoniarbetaren skulle utgöra en självklar del av teamet som arbetar med skriftskolan.

Diakoniarbetaren borde få bli en fullvärdig medlem av teamet som utför konfirmandarbetet.

Skriftskolan borde vara alla andliga arbetares angelägenhet, också diakoniarbetarens. Diakoniarbetaren borde involveras och ställa sig till förfogande som en naturlig del av teamet som jobbar med konfirmandarbetet.

- *Viktigt att diakoniarbetaren är med i teamet.*
- *Fortbildning, att regelbundet kunna delta på konfirmandlägren, samt ansvara för diakoniundervisningen, ordna praktiska projekt med konfirmanderna.*
- *Att var närvarande under hela konfirmandarbetet.*

- Att diakoniarbetaren skulle vara mera med i planeringen. Klar arbetsfördelning, klar delegering av arbetsuppgifter

Ett annat tema som tydligt framkom var diakoniarbetarnas önskan om att i högre grad involvera och handleda konfirmanderna i praktiska uppgifter i församlingen.

- Konfirmanderna kunde gärna få vara med i någon diakonigrupp / samling. Pröva på ett hembesök eller på annat sätt pröva på någon praktisk diakoni.

- Vi har ca 200 konfirmander per år. Trots att det är svårt i praktiken skulle jag vilja ta med konfirmanderna i frivilligarbetet.

- Kunde mer ta dem med i diakonal tjänst, praktiska uppgifter. Nu är de bara med i GA- insamlingen.

- T.ex. diakonin i praktik. Unga kan besöka åldringshem och ta åldringar ut o.s.v.

För det tredje lyfte diakoniarbetarna fram behovet av en ökad kontaktyta till ungdomarna. Inte bara i konfirmandarbetet utan också i församlingens övriga verksamhetsformer önskade flera av respondenterna komma i kontakt med ungdomar.

- Ökad kontaktyta till ungdomar i församlingsarbetet.

- Vet att konfirmanderna är i en livssituation då de söker sig själva och livet. Det är en viktig tid i livet. Diakoniarbetaren har mycket kunskap och stor människokänedom att dela med sig av. Diakoniarbetaren borde vara med genom hela skriftskolåret.

- För egen del skulle jag önska förnya mig i undervisningen och få flera kontaktytor till ungdomarna under året.

I några av svaren kunde jag utläsa farhågor inför förändrade uppgifter och de krav dessa medför. Respondenterna önskade då fortbildning och undervisning om nya metoder som stöd i konfirmandarbetet.

6 Analys

I min analys av enkätresultatet valde jag att jämföra vissa faktorer som framkommit i svaren. Det gjorde jag för att få en klarare bild av i vilken mån och på vilket sätt diakoniarbetarna deltar i konfirmandarbetet. Församlingens storlek och antalet anställda i andligt arbete är faktorer som kan tänkas påverka arbetsfördelningen i församlingen. Dessutom ville jag jämföra enkätresultaten med Borgå stifts senaste strategi och ramplanen, PKA 2001, som utkom för snart tio år sen. Vid analysen av svaren har jag också begrundat mina egna erfarenheter av att arbeta med konfirmander i skriftskolan.

6.1 Diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet i relation till församlingarnas storlek

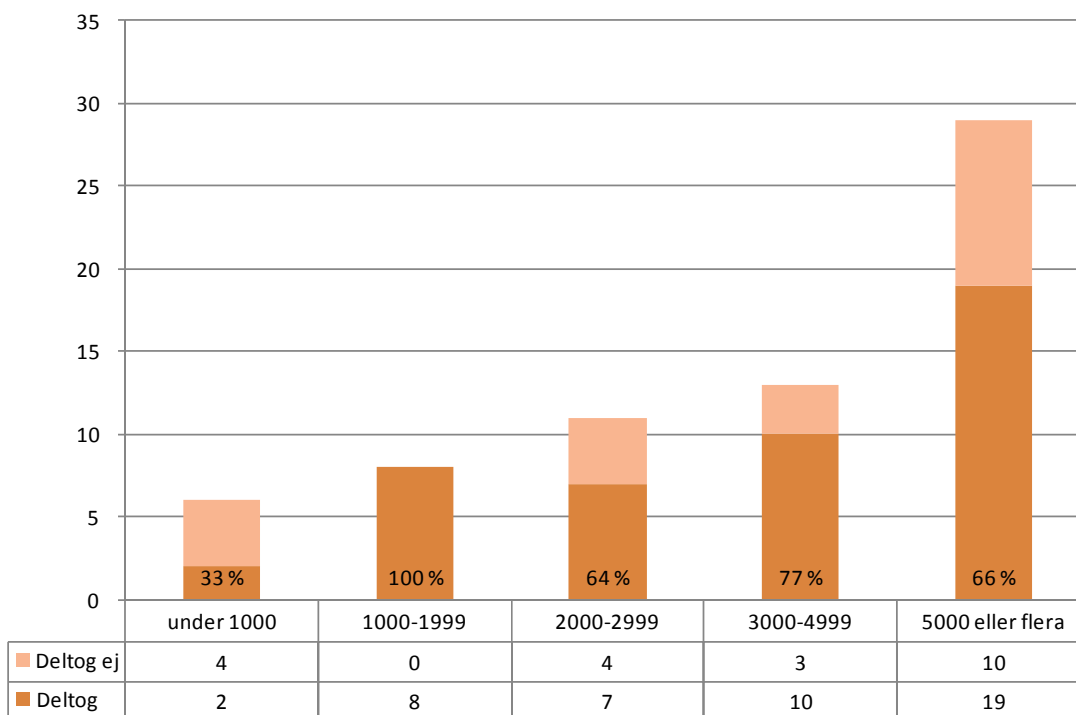
En av mina frågeställningar handlade om praxisen i församlingarna beträffande diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet. Av de 67 respondenterna svarade 62 att diakoniarbetare deltog i konfirmandarbetet i den församling där de tjänstgjort år 2009. I analysen av svaren ville jag jämföra om praxisen varierade i församlingar av olika storlek.

Av de sex respondenterna som kom från de minsta församlingarna med under 1000 medlemmar uppgav två att de deltog i skriftskolan år 2009. Åtta respondenter kom från församlingar med 1000 – 1999 medlemmar och alla dessa åtta diakoniarbetare uppgav att de deltog i skriftskolan år 2009. Elva respondenter kom från församlingar med 2000-2999 medlemmar. Sju av dem uppgav att de deltog i skriftskolan 2009. Från församlingar med 3000-4999 kom 13 respondenter och av dessa hade tio deltagit i skriftskolan. Från de största församlingarna med över 5000 medlemmar kom 29 respondenter, varav 19 deltog i skriftskolan år 2009. Det här tyder på att praxisen varierar beroende på församlingens storlek.

Av enkätsvaren framgick alltså att de diakoniarbetare, som tjänstgjorde i församlingar mellan 1000 – 1999 medlemmar, aktivast deltog i skriftskolan. Alla åtta respondenter (100 %) som kom från församlingar av den här storleksordningen hade deltagit i konfirmandarbetet. Lägst var deltagaraktiviteten i de minsta församlingarna, med under

1000 medlemmar, endast 33 %. I församlingar med över 2000 medlemmar varierade deltagarprocenten mellan 64 och 77 %, vilket framgår av figur 6.

Figur 6. Diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet i relation till församlingens medlemsantal. N=67

Av det här drar jag slutsatsen att antalet diakonitjänster i relation till församlingens medlemsantal påverkar deltagandet. I de minsta församlingarna besätts diakonitjänsten ofta på deltid, vilket en del respondenter uppgav som orsak till att de inte deltog i skriftskolan. Tiden räcker inte till för konfirmandarbetet. Diakoniarbetarna som kom från församlingar med mellan 1000 - 1999 medlemmar uppgav oftast att församlingen hade en diakonitjänst. Det här betyder att dessa ofta i genomsnitt har färre församlingsmedlemmar att ansvara för än de diakoniarbetare som kom från större församlingar, med färre diakonitjänster i relation till antalet församlingsmedlemmar. De större församlingarnas diakoniarbetare kan då också ha svårt att få arbetstiden att räcka till ett aktivt deltagande i konfirmandarbetet. I församlingar med flera diakontjänster kan skriftskolarbetet ibland vara delegerat till en av diakoniarbetarna, vilket framgick av enkätsvaren.

Det här är något att ta i beaktande i dessa tider då sammanslagning av församlingar är aktuell också i Borgå stift. Vilken är den optimala församlingsstorleken när det gäller diakonin?

6.2 Diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet i relation till antalet anställda i andligt arbete

De minsta församlingarna med under 2000 medlemmar har ofta endast få anställda i andligt arbete, nämligen präst, kantor och diakoniarbetare. Vissa av dessa församlingar har dessutom ungdomsarbetsledare eller barnarbetsledare, men ibland endast på deltid.

I små församlingar med få anställda och endast en diakoniarbetare har denna ett vidsträckt arbetsfält. Trots att resurserna är knappa framkom det av enkätsvaren att diakoniarbetare i många fall deltagit i konfirmandarbetet. I större församlingar med flera anställda från olika yrkesgrupper kan arbetsfördelningen mellan medarbetarna och de olika verksamhetssektorerna göras på olika sätt. En av respondenterna berättade att i hennes församling med fem diakonitjänster deltog alla fem diakoniarbetare i konfirmandarbetet. I andra församlingar, med flera diakonitjänster visade sig kutymen vara att konfirmandarbetet var delegerat till en av diakoniarbetarna. Det här uppgav några av respondenterna som orsak till att de inte hade deltagit i skriftskolan.

PKA 2001 uttryckte, redan för knappt tio år sedan, en rekommendation om diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet. Ramplanen gav församlingarna möjlighet att utforma skriftskolan på lokalplanet. I enlighet med församlingens reglemente för skriftskolan kan diakoniarbetarna fungera som lärare.

Enkäten visade att församlingarna i Borgå stift, där enkäten gjordes, har följt rekommendationerna så till vida att diakoniarbetare deltar i konfirmandundervisningen i de flesta församlingarna. Variationen är i varje fall stor beträffande hur mycket diakoniarbetarna tidsmässigt deltar i skriftskolan. En del håller endast en diakonilektion medan andra diakoniarbetare är med ända från planeringen och genom hela skriftskoltiden, ibland till och med hela lägret. Att variationen är så stor kan bero på medarbetarresurserna och arbetsfördelningen i församlingen. Andra tänkbara orsaker kan vara det personliga intresset att arbeta med ungdomar och konfirmandundervisning.

6.3 Diakoniarbetarnas specialkunnande i relation till arbetsuppgifterna

I enkäten frågade jag efter vilket specialkunnande diakoniarbetarna ansåg sig kunna bidra med i konfirmandarbetet. Diakonal fostran, bemötande av personer med specialbehov och kunskaper om diakoni och mission var de mest framträdande svaren på denna fråga. Alla de diakoniarbetare som enligt enkäten deltog i konfirmandarbetet år 2009 uppgav att de hade undervisat konfirmander. På lokalplanet är diakoniarbetaren expert på kyrkans och den egna församlingens diakoniarbete. PKA 2001 upptar diakoni och mission som temaområden i skriftskolan. Jag drar därför slutsatsen att undervisning i diakoni och mission samt diakonifostran är arbetsuppgifter som ofta tillfaller diakoniarbetarna.

Diakonifostran kan ske genom att ta med konfirmanderna i praktiska uppgifter i församlingsarbetet, vilket respondenterna också önskade göra i högre grad. Diakoniarbetarna deltog i skriftskolan med praktiska uppgifter och medverkade på fritiden, särskilt på skriftskolläget. De kan då ge diakonifostran genom att själva vara exempel för ungdomarna. Strategin för Borgå stift fäster särskild uppmärksamhet vid de ungas församlingsdelaktighet. Den uppmanar till fem goda kontakter per år från församlingens sida och uppmuntrar de anställda att möta de unga också i deras egen miljö. Flera av respondenterna önskade en större kontaktyta med ungdomar i sitt arbete.

Respondenterna uppgav också själavård som sitt specialkunnande. De kunde då använda sig av ett själavårdande bemötande i arbetsuppgifter som enskilda samtal, handledning och vid ledning av andakt. Vid dessa andakter har diakoniarbetaren tillfällen att ge de unga möjligheter att bli stilla och förnimma Guds helighet. Det här kan vara en del av skriftskolans själavårdande funktion som PKA 2001 talar om.

Det finns ofta ungdomar med specialbehov i konfirmandgrupperna. Flera av diakoniarbetarna uppger bemötande av dessa ungdomar som ett specialkunnande. I både diakonernas och diakonissornas utbildning ingår undervisning om bemötande av personer med specialbehov. De här färdigheterna kan diakoniarbetarna använda så väl i undervisningen som i de övriga varierande uppgifterna i skriftskolan.

De allra flesta av respondenterna upplevde att de fått lämpliga uppgifter i konfirmandarbetet. På frågan om hur de önskade utveckla diakoniarbetarens roll i skriftskolan kom de i alla fall fram med flera förslag om hur diakoniarbetarnas

medverkan i skriftskolteamet kunde utvidgas. Av det här drar jag slutsatsen att en hel del av diakoniarbetarna önskade en mera framträdande roll i konfirmandarbetet än vad som är fallet i nuläget. Det är också i linje med PKA 2001 som förutsätter ett teamarbete med gemensam planering, genomförande och utvärdering av skriftskolan.

6.4 Diakoniarbetarnas möjligheter att föra fram det diakonala perspektivet i konfirmandarbetet

Vid analysen av undersökningsresultatet var jag intresserad av diakoniarbetarnas möjligheter att föra fram det diakonala perspektivet i konfirmandarbetet. Flera olika faktorer påverkar här möjligheterna och därmed också diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet.

Tid är en av dessa faktorer, vilket också framgick av enkätsvaren. De flesta av de diakoniarbetare som deltog i konfirmandarbetet uppgav att den tid som tilldelats dem inom detta arbetsområde var lämplig. Å andra sidan uppgav flera av de diakoniarbetare som inte deltog i konfirmandarbetet som orsak just tidsbrist. Diakoniarbetarens arbetsuppgifter medgav inte att ytterligare engagera sig i konfirmandarbetet och till exempel delta i skriftskolläget. Då skulle det egentliga diakoniarbetet bli lidande ansåg några av respondenterna.

Ju mera tid en diakoniarbetare har att delta i konfirmandarbetet desto större möjligheter har hon att föra fram det diakonala perspektivet. Diakonifostran är ett långsiktigt arbete. Eftersom diakonin är en uppgift för hela församlingen har diakoniarbetarna, som är experter på sitt område, i skriftskolan ett ypperligt tillfälle att nå nya generationer församlingsmedlemmar. I Borgå stift deltar största delen av femtonåringarna i skriftskolan. Vem kan bättre informera och fostra till det diakonala frivilligarbetet samt informera om diakonernas utbildning och arbetsuppgifter än diakoniarbetarna själva? Därför är det viktigt och i linje med Borgå stifts strategi med tanke på den framtida rekryteringen till yrket att diakoniarbetare deltar i konfirmandarbetet. För att ha möjligheter att föra fram det diakonala perspektivet i skriftskolan behöver diakoniarbetaren alltså tilldelas tillräckligt med tid för dessa arbetsuppgifter.

Fördelning av arbetsuppgifter till en medarbetargrupp, diakoniarbetarna, berör alla de andra anställda i andligt arbete på sätt eller annat. I små församlingar med få anställda, som ansvarar över flera verksamhetssektorer, kan fördelningen ske på ett annat sätt än i stora församlingar med flera anställda. För att klargöra diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet och därmed öka möjligheterna att föra fram det diakonala perspektivet föreslog respondenterna arbetslagsutveckling. I linje med det lyfte diakoniarbetarna fram förmannens inställning till deras medverkan i konfirmandarbetet. Av svaren framkom att också ungdomsarbetsledarens inställning till diakoniarbetarens deltagande kunde ha stor betydelse. Arbetslagsutveckling bidrar till att klargöra arbetsfördelning och ansvar samt utgör en grund för samarbetet bland de anställda.

Församlingens beslutsfattare, de förtroendevalda, spelar även de en viktig roll beträffande diakoniarbetarens deltagande i konfirmandarbetet. Enligt *Plan för konfirmandarbetet 2001* föreskriver församlingens reglemente för skriftskolan vilka anställda som skall verka som lärare för konfirmandarbetet. De förtroendevalda, kyrkorådet eller församlingsrådet, deltar i utarbetandet och godkänner församlingens reglemente för skriftskolan. Dessa kan då understöda eller till och med förhindra diakoniarbetarnas medverkan i konfirmandarbetet. Det här kan bero på att de förtroendevalda ibland har en oklar syn på församlingens diakonala funktion och diakoniarbetarens arbetsroll överlag. Genom att aktivare delta i församlingens verksamhet, till exempel som frivilligarbetare, kunde de förtroendevalda få en ökad insikt i diakonens och de övriga anställdas arbetsfält.

Kanske de förtroendevalda kunde ses som en resurs också i konfirmandarbetet. I min egen församling har vi goda erfarenheter av hur konfirmandföräldrar deltagit på skriftskolläger som övervakare på nätterna. På samma sätt kunde en ökad delaktighet i den konkreta verksamheten bidra till ömsesidig förståelse och samarbete mellan de anställda och de förtroendevalda. Av enkätsvaren framkom att de förtroendevaldas inställning var av betydelse för utvecklandet av diakonens roll i konfirmandarbetet.

I enkätsvaren önskade flera av diakoniarbetarna en ökad kontakt till ungdomarna. Man kan tolka det som en önskan att i högre grad delta i konfirmandarbetet och ungdomsarbetet överlag. Skriftskolan är den verksamhetsform där största delen av ungdomarna i 15-årsåldern deltar, i Borgå stift cirka 90 %. Under skriftskoltiden borde

dessa ungdomar få möjlighet att knyta kontakter till församlingens diakoniarbete och diakoniarbetare. Det här skulle vara viktigt med tanke på ungdomarnas framtida ansvarstagande som församlingsmedlemmar och frivilligarbetare. Å andra sidan kan det vara lättare att söka hjälp för egna behov om den unga blivit bekant med diakoniarbetaren i skriftskolan.

Strategin för Borgå stift vill stärka betydelsen av medlemskap i kyrkan. Diakoniarbetaren kan bidra till det genom att stärka de ungas delaktighet i församlingsgemenskapen. Det kan ske genom att ta med konfirmanderna i praktiska arbetsuppgifter, till exempel i samband med Gemensamt Ansvar – insamlingen, missionsluncher och besök på åldringshem. Genom att ta med ungdomarna i praktiska uppgifter får diakoniarbetarna flera tillfällen att föra fram det diakonala perspektivet i konfirmandarbetet.

7 Sammanfattning och slutsatser

Plan för konfirmandarbetet 2001 rekommenderar att diakoniarbetarna deltar i skriftskolan eftersom dessa har sådan specialkunskap som stöder konfirmandarbetet. Det har gått närmare tio år sedan planen togs i bruk. Jag var intresserad av att utreda hur konfirmandplanen har förverkligats i församlingarna beträffande diakoniarbetarnas deltagande i konfirmandarbetet.

Syftet med examensarbetet var att utreda i vilken mån och på vilket sätt diakoniarbetarna i Borgå stift deltar i konfirmandarbetet. Jag ville också kartlägga vilket det specialkunnande är som diakoniarbetarna kan använda i skriftskolan.

Mina frågeställningar var följande: Vilken är diakonens roll i konfirmandarbetet? Vilket är det diakonala perspektivet i konfirmandarbetet? Vilken är praxisen i församlingarna beträffande diakoniarbetarens deltagande i skriftskolan.

För att få svar på frågorna gjorde jag en enkät bland diakoniarbetarna i Borgå stift i början på år 2010. Enkäten delade jag ut vid Diakoniarbetarnas rådplägningsdagar i Tammerfors i januari 2010. De diakoniarbetare som inte deltog på rådplägningsdagarna

fick sina frågeformulär per post. Att jag personligen fick dela ut frågeformulären och även presentera min undersökning på rådplägningsdagarna bidrog säkert till att svarsprocenten blev så hög som 66 %. Av de 101 frågeformulär jag delade / skickade ut returnerades 67 stycken. Undersökningen gällde situationen år 2009 i Borgå stift. Diakoniarbetarnas engagemang i enkäten gladdde mig alldeles speciellt eftersom jag oroat mig för huruvida de skulle svara på frågeformuläret.

Frågeformuläret bestod av både slutna och öppna frågor. Trots att jag hade lagt mycket tid och möda på att göra frågorna så tydliga som möjligt insåg jag vid genomgången av svaren att vissa av de slutna frågorna kunde ha formulerats annorlunda. Detta kunde ha bidragit till att respondenterna ännu tydligare skulle ha uppfattat vad jag frågade efter. De öppna frågorna däremot hade lockat fram många svar som belyser diakoniarbetarnas synpunkter på arbetet med konfirmanderna. Enkätsvaren hade stor betydelse för mitt arbete eftersom de innehöll ny kunskap om hur diakoniarbetarna i praktiken deltar i skriftskolan. Genom enkätsvaren får också diakoniarbetarna själva komma till tals.

Enkäten visade att diakoniarbetare deltar i konfirmandundervisningen i de flesta församlingarna i Borgå stift. Diakoniarbetare som tjänstgjorde i små församlingar med mellan 1000 – 1999 medlemmar deltog enligt enkäten oftast i skriftskolan. Deltagandet var lägst för de minsta församlingarnas diakoniarbetare som ofta dessutom arbetade på deltid. I stora församlingar med flera diakonitjänster hade man ibland, men inte alltid delegerat skriftskolan till en av diakoniarbetarna. Bland svaren fanns också exempel på stora församlingar där alla fem diakoniarbetarna deltog i konfirmandarbetet. Min undersökning visade alltså att konfirmandplanens rekommendationer följs så till vida att diakoniarbetare deltar i de flesta församlingarna i Borgå stift.

Variationen är ändå stor beträffande hur mycket diakoniarbetarna deltar i skriftskolan. En del håller endast en lektion, medan andra diakoniarbetare deltar i planering, förverkligande och utvärdering genom hela skriftskoltiden. Många deltar också mer eller mindre i själva skriftskolläret. Som orsaker till den stora variationen framkom av enkätsvaren bland annat församlingens medarbetarresurser, arbetsfördelning och framför allt tidsbrist. Enkäten visade att de diakoniarbetare som deltagit i konfirmandarbetet upplevde att de hade fått tillräckligt med tid för uppgifterna. De diakoniarbetare som inte hade deltagit i skriftskolan upplevde att arbetstiden inte räckte till för att delta i

konfirmandarbetet. Många diakoniarbetare önskade större möjligheter att ta med konfirmanderna i praktiska arbetsuppgifter. Diakonifostran på det konkreta planet kunde öka konfirmandernas församlingsdelaktighet vilket också Borgå stifts strategi förespråkar.

För att diakoniarbetarna skall kunna delta i konfirmandarbetet i högre grad och få en ökad kontaktyta till ungdomarna överlag behövs en omfördelning av arbetstid och -uppgifter samt arbetshandledning. Arbetshandledning, förmannens, ungdomsarbetsledarens och de förtroendevaldas inställning samt utbildning är faktorer som enligt enkäten kunde bidra till att förtydliga diakoniarbetarens roll i skriftskolan.

En av mina frågeställningar gällde diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet. Alla de diakoniarbetare som år 2009 deltog i konfirmandarbetet uppgav att undervisning hade hört till deras uppgifter. Många av diakoniarbetarna hade medverkat på fritiden och deltagit med att ordna praktiska uppgifter för konfirmanderna. Att hålla andakter hade i många fall ingått i arbetet. Vid dessa andakter hade diakoniarbetaren tillfällen att ge de unga möjlighet till stunder av stillhet och upplevelse av det heliga. Det som diakoniarbetarna däremot mera sällan deltog i var planering och utvärdering av skriftskolan. Konfirmandplanen rekommenderar ändå att skriftskolans planering, förverkligande och utvärdering skall ske i samarbete med hela ledarteamet. Det här är också i linje med flera svar i enkäten, där diakoniarbetarna önskade utgöra en självklar del av skriftskolteamet.

Diakoniarbetarna som deltagit i konfirmandarbetet hade upplevt att samarbetet med de övriga ledarna överlag hade fungerat väl i skriftskolan. I ett fungerande arbetsteam tjänar medlemmarnas olika färdigheter och specialkunskap helheten. I arbetet ville jag också utreda vilken den specialkunskap är som diakoniarbetarna kan använda i konfirmandarbetet. I skriftskolan borde de unga få möjligheter att bli sedda som hela personligheter. Kanske det här är åtminstone en del av det diakonala perspektivet i konfirmandarbetet. I enkätsvaren uppgav diakoniarbetarna diakonifostran och bemötande av personer med specialbehov samt ett själavårdande bemötande och kunskaper om kyrkans missions- och diakoniarbete som sina specialkunskaper. Hur diakoniarbetarnas specialkunnande kunde användas i skriftskolor för specialgrupper och i vuxenskriftskolor skulle vara ett intressant ämne för en annan undersökning.

Jag har själv under flera år haft möjlighet att som diakoniarbetare delta i konfirmandundervisningen i min församling. I år har jag parallellt med examensarbetet fått delta i församlingens skriftskolteam med planering, förverkligande och utvärdering. Det har varit mycket intressant och givande att konkret kunna jämföra teori och praktik med varandra. *Livet – tron – bönen. Plan för konfirmandarbetet 2001* och *Byggstenar för en konfirmandlektion om diakoni* är ett gott stöd för arbetet med konfirmanderna. I år har Kyrkans central för det svenska arbetet (KCSA) ordnat en konfirmandpedagogisk dag och nästa seminarium ordnas inom kort. Jag vill uppmuntra diakoniarbetarna i Borgå stift att delta i den här fortbildningen och frimodigt gå med i det viktiga konfirmandarbetet.

Källförteckning

Aaltonen, H., Pruukki, L., Saarinen, P. 2004. (toim.) *Rippikoulun käsikirja*. Helsingfors. Författarna och Kirjapaja Oy.

Ahonen, S. & Heiskanen, P., 2007. *Kohtaamisia – sielunhoitoa – diakoniakasvatusta*. Tutkimus diakoniatyöntekijöiden roolista rippikoulutyössä Tampereen hiippakunnassa. Diak Etelä, Järvenpää.

Björkstrand, G. Helig. Föredrag på Kyrktorget 2009.
<http://borgastift.evl.fi/node/525> Hämtat 15.11. 2009.

Blennerger, E., Hansson, M.J. 2008. *Diakoni – tolkning, historik, praktik*. Stockholm. Författarna och Verbum förlag.

Byggstenar för konfirmandlektion i diakoni. 2009. Kyrkans central för det svenska arbetet.

Engel, C. 2002. *För en ny tid? Förskjutning eller förnyelse- en inventering av diakonins dilemma*. Sköndalsinstitutets forskningsavdelning.

En finlandssvensk gemenskap av ansvar och delaktighet. En strategi för diakoni – och samhällsarbetet i Borgå stift 2010. 2004. Helsingfors. Kyrkans central för det svenska arbetet.

Helig – Kyrkans gemensamma prioritetsområde 2010-2012.
<http://evl.fi/EVLSv.nsf/Documents/BDAC948E5132284FC225765D0052971C?OpenDocument&lang=SV> (hämtat 23.9. 2010).

Innanen, T. 2009. Rippikoulun opetussuunnitelma ja asema uskontokasvatuksessa. Teoksessa: Innanen, T. & Niemelä, K., (toim.). *Rippikoulun todellisuus*. Tampere 2009. Kirkon Tutkimuskeskus.

Innanen, T. 2009. Elämän, uskon ja rukouksen opettamista ja oppimista 2000-luvun alussa. Teoksessa: Innanen, T. & Niemelä, K., (toim.). *Rippikoulun todellisuus*. Tampere 2009. Kirkon Tutkimuskeskus.

Kettunen, P. 2001. *Leipää vai läsnäoloa*. Kirkon tutkimuskeskus. Jyväskylä.

Kummel – Myrskog, P. 2009. Diakoniarbetet i Borgå stift. Ingår i: Kummel – Myrskog, P & Sarelin, B. & Ekstrand, S. (red.) *Där nöden är störst. En introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*. Publikationer utgivna av Evangelisk – lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.

Kyrkolagen. <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1993/19931054>. Hämtat 15.9. 2010

Kyrkoordningen. <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1993/19931055>. Hämtat 15.9. 2010.

Livet – Tron - Bönen. Plan för konfirmandarbetet 2001. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Kyrkostyrelsens publikationer 2002:1.

Martola, Y. 2009. Diakoni och diakonat. Ingår i: Kummel – Myrskog, P & Sarelin, B. & Ekstrand, S. (red.) *Där nöden är störst. En introduktion i diakoni ur finländsk synvinkel*. Publikationer utgivna av Evangelisk – lutherska kyrkan i Finland 2009:1. Helsingfors.

Mattila, K-P. 2003. *Lapsidiakonians käsikirja*. Sininauhalitto.

Mitt i allt-ledarhandledning för konfirmandboken. 2005. Helsingfors. Författarna och Fontana Media.

Murtonen, S. 2009. Rippikoulun merkitys nuoren aikuisen uskonnollisessa elämänkaareissa. Teoksessa: Innanen, T. & Niemelä, K., (toim.). *Rippikoulun todellisuus*. Tampere 2009. Kirkon Tutkimuskeskus.

Niemelä, K. 2009. Johdanto. Rippikoulun merkitys nuoren aikuisen uskonnollisessa elämänkaareissa. Teoksessa: Innanen, T. & Niemelä, K., (toim.). *Rippikoulun todellisuus*. Tampere 2009. Kirkon Tutkimuskeskus.

Niemelä, K. 2009. Nuorten uskonnollinen tausta ja uskonnollisuuden muutos rippikoulun aikana seitsemässä Euroopan maassa. Rippikoulun merkitys nuoren aikuisen uskonnollisessa elämänkaareissa. Teoksessa: Innanen, T. & Niemelä, K., (toim.). *Rippikoulun todellisuus*. Tampere 2009. Kirkon Tutkimuskeskus.

Nyckeln 3/2010 Tidning för barn- ungdoms- diakoni- och familjearbete. Kyrkans central för det svenska arbetet.

Paananen, T., Tuominen, H. (red.) 2005. *Nuorisotyön käsikirja*. Helsingfors. Författarna och Kirjapaja.

Pesonen, M. & Rissanen, A & Tukeva, P, (red). 2004. *Handledning för konfirmandarbete II*. Kyrkostyrelsen/verksamhetsavdelningen. Helsingfors.

Repstad, P. 1999. *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund.

Strategi för Borgå stift. Vår kyrka – gemenskap och delaktighet 2007.
<http://borgastift.evl.fi/system/files/Strategi+f%C3%B6r+Borg%C3%A5+stift.pdf>
Hämtat 15.11.2009.

Sundblom Lindberg, M & Myrskog, S. & Hansson, U & Wistbacka P (red.)
2009. *Helig*. Årsbok för Borgå stift. Helsingfors. Fontana Media & Församlingsförbundet.

Trost. J. 2007. *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Vad är skriftskolan?

<http://evl.fi/EVLsv.nsf/Documents/CF56B6C02B4E468AC22570670044BB0F?OpenDocument&lang=SV>
Hämtat 15.9. 2010.

Bästa diakoniarbetare i Borgå stift!

Jag heter Eeva Granström och jag studerar vid Yrkeshögskolan Novia i Åbo med avsikt att avlägga en socionom YH examen, som ger behörighet för att inneha diakonitjänst. För mitt examensarbete, som handlar om diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet, gör jag en enkätundersökning i Borgå stift bland stiftets diakoniarbetare. Jag skulle vara mycket tacksam om Du ville ge lite av Din tid och fylla i frågeformuläret. Dina åsikter är värdefulla för mitt arbete. Du får fylla i formuläret anonymt och jag kommer att redovisa innehållet så, att inget pekar på någon enskild församling.

Lämna gärna in formuläret under rådplägningsdagarna. Du kan även sända det till mig i det bifogade kuvertet senast den 29 januari 2010.

Tack för Din medverkan!

Eeva Granström
Nagu Prästgård
21660 Nagu

eeva.granstrom@evl.fi

045 317 5115
040 522 9263

Bästa diakoniarbetare i Borgå stift!

Jag heter Eeva Granström och jag studerar vid Yrkeshögskolan Novia i Åbo med avsikt att avlägga en socionom YH examen, som ger behörighet för att inneha diakonitjänst. För mitt examensarbete, som handlar om diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet, gör jag en enkätundersökning i Borgå stift bland stiftets diakoniarbetare. Jag skulle vara mycket tacksam om Du ville ge lite av Din tid och fylla i frågeformuläret. Dina åsikter är värdefulla för mitt arbete. Du får fylla i formuläret anonymt och jag kommer att redovisa innehållet så, att inget pekar på någon enskild församling.

Var vänlig och sänd det ifyllda frågeformuläret till mig i det bifogade kuvertet senast den 8 februari 2010.

Tack för Din medverkan!

Eeva Granström

Nagu Prästgård

21660 Nagu

eeva.granstrom@evl.fi

045 317 5115

040 522 9263

Enkät om diakoniarbetarnas roll i konfirmandundervisningen år 2009

Ifall du kan tänka dig flera svarsalternativ, till exempel om du varit på flera läger, välj då det svar som motsvarar det som är vanligast för din del.

1. Församlingens medlemsantal

(kryssa i)

- a) under 1000
- b) 1000-1999
- c) 2000-2999
- d) 3000-4999
- e) 5000-

2. Antalet anställda i andligt arbete

- a) präst _____ st
- b) ungdomsarbetare _____ st
- c) diakoniarbetare _____ st
- d) kantor _____ st
- e) barnarbetsledare _____ st
- f) övriga, vilka _____ st _____

3. Vilka medarbetargrupper deltog i konfirmandarbetet år 2009?

(gäller skriftskolan och konfirmandundervisningen som helhet)

(kryssa i)

- a) präst / lektor
- b) ungdomsarbetsledare
- c) diakoniarbetare
- d) kantor
- e) barnarbetsledare
- f) övriga

4. Vilken typ av skriftskola ordnades år 2009 i din församling?

(kryssa rätt alternativ)

- a) Skriftskola med läger
- b) Skriftskola med weekend och läger
- c) Skriftskola med weekendträffar
- d) Skriftskola utan läger eller weekendträffar

5. Deltar du i konfirmandarbetet?

(kryssa rätt alternativ eller fyll i antal)

- a) jag deltog år 2009
- b) jag har tidigare deltagit i ____ (antal) skriftskolor
- c) jag deltar sporadiskt
- d) jag har aldrig deltagit

6. Om du inte har deltagit, eller endast deltar sporadiskt, vad beror det på?

7. Vilka har dina uppgifter i konfirmandarbetet varit år 2009? Frågan gäller skriftskolan dagtid, kvällstid samt under weekender, men INTE under läger.

(kryssa rätta alternativ)

- a) undervisning
- b) ledning av andakt
- c) enskilda samtal
- d) medverkan på fritiden
- e) praktiska uppgifter
- f) nattdejour
- g) sjukvård
- h) enskild handledning
- i) annat, vad _____

8. Deltog du i skriftskolläger-arbetet år 2009?

(Ifall du deltog i flera läger, välj det läger som bäst motsvarar den omfattning som är vanligast för din del.)
(kryssa rätt alternativ)

- a) Ja, hela lägret
- b) Ja, mera än halva lägret
- c) Ja, mindre än halva lägret
- d) Ja, mindre än en hel dag
- e) Nej, inte alls
- f) Inget läger ordnades

9. Ifall du deltog i din församlings skriftskolläger-arbete år 2009, vilka var dina uppgifter?

(kryssa rätta alternativ)

- a) undervisning
- b) ledning av andakt
- c) enskilda samtal
- d) medverkan på fritiden
- e) praktiska uppgifter
- f) nattdejour
- g) sjukvård
- h) enskild handledning
- i) annat, vad _____

10. Deltog du i högmässan och konfirmationen?

- a) ja, med följande uppgift i själva konfirmationen: _____
- b) ja, med följande uppgift i högmässan: _____
- c) ja, jag var närvarande utan speciella uppgifter
- d) nej, jag var inte med

11. Hur upplevde du ditt deltagande i konfirmandarbetet år 2009?

(kryssa rätta alternativ)

A. Beträffande uppgifter:

- a) jag fick lämpliga uppgifter
- b) jag fick delvis lämpliga uppgifter
- c) jag hade önskat andra uppgifter Vilka? _____

B. Beträffande tilldelning av tid:

- a) jag fick den tid jag önskade
 - b) jag fick för litet tid
 - c) jag var tvungen att delta för mycket
- Kommentera gärna ditt svar: _____
- _____

C. Beträffande samarbetet:

- a) samarbetet i teamet fungerade bra
 - b) samarbetet i teamet fungerade någorlunda
 - c) samarbetet i teamet fungerade illa
- Kommentera gärna ditt svar: _____
- _____

12. Upplever du att du har tillräckligt med färdigheter för dina uppgifter i konfirmandarbetet?

- a) Ja
- b) Nej

Vilken fortbildning skulle du behöva?

13. I vilken mån hade du som diakoniarbetare möjlighet att lyfta fram diakonin i konfirmandarbetet år 2009?

- a) i tillräcklig mängd
- b) för litet

14. Vad kunde bidra till att förtydliga diakonarbetarens roll i konfirmandarbetet?

- a) Förmannens inställning
- b) De förtroendevaldas inställning
- c) Ungdomsarbetsledarens inställning
- d) Stiftets stöd
- e) Utbildning / fortbildning
- f) Arbetslagsutveckling (teamet)
- g) Ökad kontaktyta till ungdomar i församlingsarbetet
- h) Annat, vad? _____

Kommentera gärna ditt svar: _____

15. Vilket specialkunnande kan du som diakoniarbetare bidra med i konfirmandarbetet?

16. Hur tycker du att diakoniarbetarens roll i konfirmandarbetet borde utvecklas?

17. Hur många är dina sammanlagda år i församlingstjänst inom diakoniarbetet?

____ år.

Tack för Ditt svar!

